

Palvelus- ja pelastuskoirakokeisiin kuuluu maasto-osuuden lisäksi kiinteästi tottelevaisuus, joka arvostellaan kokeessa erikseen.

Jo aivan pienen pennun (7 viikkoa) kanssa voi aloittaa nenäkäyttöharjoitukset, jotka luonnollisestikin sopivat koiraeläimelle. Pentua on hyvä myös totuttaa erilaisiin paikkoihin (ostokeskus, rautatieasema ym), jotta se saisi paljon virikkeitä ja kokemuksia pienestä pitäen. Tietenkin täytyy muistaa, että pentu väsy helposti ja että kaikki on tehtävä pennun ehdoilla, eli sitä ei viedä väkisin, eikä ole tarkoitus säilyttellä pentua. Kaupunkiympäristössä asuvat käyvät metsiin ja peltoihin tutustumassa, ja vastaavasti maaseudulla asuvat vierailevat kaupungeissa. Muistettava on myös, että jokainen koira on yksilö, ja kaikkien kanssa ei voi kaikkea tehdä. Onneksi noutajalle on tarjolla niin runsaasti harrastusvaihtoehtoja, että jokin niistä varmasti sopii. Seuraavassa on kerrottu kolmen (pajä, paha & paek) palveluskoiralajin alkeista ja lajien harjoittelusta. Muista aina, että oivaltaminen on pennullekin aina palkitseva asia, älä painosta pentua äläkä vaadi liikoja alkuvaiheessa. Hyvä pohjatyö palkitsee varmasti jatkossa, ja mahdollisuudet asettaa korkeitakin tavoitteita kasvavat. Koiralle on myös annettava työrauha, joten sille ei höpötetä koko ajan sen työskentelyn ajan. Pennun kanssa on järkevää harjoitella silloin tällöin, lyhytkestoisia, hauskoja kertoja. Tämä kirjoitus soveltuu kaikenikäisten alkukoulutukseen.

Jäljestäminen

- palveluskoiran peruslaji

Jäljestäminen on koiran vaistotoimintaa ja se on koiralle helppoa, koska sen hajuaisti on todella hyvä. Motivointi jäljestämiseen tapahtuu usean eri viehtien avulla.

Hyvällä jälkikoiralla on positiivinen taistelutahto ja halu ponnistella ratkaistakseen tehtävän.

Tärkeä ominaisuus on myös kyky keskittyä. Koiran koolla ei ole suoranaista vaikutusta jäljestykseen.

Jälki tehdään siten, että ihminen kävelee maastossa sovitun reitin ja pudottaa kävelyuralleen keppejä. Maan pinta murtuu askelten alla ja koira haistaa tämän perusteella jäljen kulun maastossa. Jäljen hajun voimakkuus riippuu jäljen iästä ja sääolosuhteista. Koiralle opetetaan, että se käskystä aloittaa jäljen etsimisen ja ilmaisee jäljeltä löytämänsä ihmisen pudottamat esineet eli kepit ohjaajalleen.

Alussa koira useimmiten innostetaan jäljestämään ruuan, leikkikalun tai koiralle tutun henkilön avulla. Se voidaan esimerkiksi opettaa seuraamaan ruuan hajua, lihaa, makkaraa ja jäljen päässä se saa palkkioksi syödä ruuan. Opittuaan rauhallisesti ja vasta käskyn saatuaan jäljestämään ruokakipolle, koira totutetaan vähitellen seuraamaan ihmisen jättämään hajuvanaa. Tästä jatketaan jättämällä jäljelle keppejä, pidentämällä jälkeä. vanhentamalla sitä, tekemällä maaston muotoisia, vaihtelevia reittejä.

1 -luokassa jälki on 500 metriä pitkä ja tehty tuntia ennen kokeen alkua. Koira etsii jäljen 30 metriä pitkältä suoralta, janalta, jonka yli jälki kulkee jostain kohdasta. Kilpailija ei koskaan tiedä, mistä kohtaa jälki kulkee janan poikki. Jäljelle on jätetty kuusi luonnon puusta tehtyä keppiä. Aikaa koirakolla löytää kepit on 20 minuuttia.

Luokissa 2 ja 3 jälki hankaloituu asteittain; luokassa 2 jäljen pituus on kilometri, puolitoista tuntia vanha ja janan, jolta jäljestys alkaa, pituus on 40 metriä. Jäljelle on jätetty kuusi luonnon puusta tehtyä keppiä, ja jäljelle varattu aika on 30 minuuttia.

Siirryttäessä seuraavalle tasolle, luokkaan kolme, suoritettava jälki on jälleen hivenen vaativampi. Jäljen pituus on tällöin jo 1,5 kilometriä, se on kaksi tuntia vanha ja jana, jolta jäljen alkua löytyy, on pituudeltaan 50 metriä. Jäljelle on jätetty kuusi luonnon puusta tehtyä keppiä. Aikaa on 40 minuuttia. Kaikkiin luokkiin kuuluu myös esine etsintä. Esine etsinnässä koiran tulee viiden minuutin aikana löytää 1-luokassa yksi, 2-luokassa kaksi ja 3-luokassa kolme ihmiselle kuuluvaa esinettä 50x50 metrin suuruiselta maa-alueelta. Tuomarin antamat pisteet kertyvät koiran työskentelystä janalla ja esinekentässä sekä löydettyistä kepeistä ja esineistä. Lajia on mahdollista harjoitella yksin, toki välillä on hyvä ajaa vieraan tekemä jälki. Aloitettaessa

jälkiharjoittelua on syytä pyytää apua koulutusohjaajalta tai lajin kokeneelta harrastajalta, jotta perustyötä ei tehdä väärin. Jäljestäminen on palveluskoiran peruslaji, ja siitä on myös yhteiskunnallista hyötyä.

Jälkikoirat tekevät arvokasta työtä; metsästäjät ja poliisi voivat lyhentää esimerkiksi liikenteessä loukkaantuneen eläimen kärsimyksiä. Koira pystyy jäljittämään eksyneen ihmisen tai poliisin apuna löytämään paenneen rikollisen.

Hakukoe

Hakualkeita

Pikkupentua käytetään metsässä, jotta se oppii luontaisesti liikkumaan maastossa. Ja sen kanssa leikitään piiloleikkejä. Ohjaaja ja kytketty pentu katsovat, kun joku koiralle mukava ja tuttu ihminen menee piiloon. Haussa, päinvastoin kuin jäljestämisessä, tuuli saa tulla alkuun voimakkaastikin piiloutuneen takaa, jotta koira helpommin löytää etsimänsä. Ohjaaja lähettää pennun heti perään, kun se on kadottanut katsekontaktin piiloon menneestä. Pentu lähetetään perään muualta kuin jäljen päältä, jotta se hakisi nenä ylhäällä maasta irti eli ilmavainuisesti. Lähettäessä pentua voi jo totuttaa käskysanaan esim. piilo. Käskysana on joka kerta sama, se ei vaihdu ja olisikin hyvä miettiä sanaa ennen harjoittelun aloittamista. Etsi-sana on kovin yleinen ja sitä varmaan kotonakin käytetään erilaisissa yhteyksissä. Etsintäkäskyn tulisi olla hyvin arkielämän sanastosta poikkeava, ja jonka kuullessaan koiralle tulee heti oikea toiminto 'mieleen'.

Pentua voi totuttaa kotona päälle puettaviin SPKL:n liiveihin (tällä sivulla olevassa kuvassa kultaisella on ko. liivit yllään), jotka sitten jatkossa aina puetaan harjoituksissa koiran ylle. Kun pentu löytää ihmisen (=maalimiehen), palkitaan pentu halutusta vietistä riippuen makkaralla (ravinnonhankkiminen) tai leikillä (saalis) ja kehuilla. Maalimies on alkuvaiheessa tärkeä, joissakin tapauksissa tärkeämpi kuin ohjaaja. Koiran on pysyttävä etsityn luona kunnes ohjaaja kerkiää lähetyspaikasta paikan päälle. Saavuttuaan paikalle, myös hän kehuu koira.

Ilmaisu

Koiran on tarkoitus opettaa haukulla tai ottamalla rullan pannastansa suuhun, ilmaisemaan että on löytänyt ihmisen. Haukkuva pysyy maalimiehen luona kunnes ohjaaja on paikalla ja ottaa koiran hallintaan. Rullakoira on kaulapantaan kiinnitetty rulla, joka roikkuu pannassa vapaasti joko yhdestä reunasta tai kummastakin, ja jonka koira ottaa löydön merkiksi suuhunsa haukun sijasta ja palaa välittömästi ohjaajan luo. Ohjaaja kytkee koiran näyttöaruun (4-6 m) ja koira vauhdikkaasti vie ohjaajan etsityn luo. Ilmaisut ja rullakoira etsityn näyttö ohjaajalle on paras jättää harjoituksissa tuonemmaksi, sillä etsiminen ja piiloutuneen luona pysyminen ohjaajasta katsekontaktin menettäneelle pennulle on aivan riittävän suoritus.

Haun opettaminen koiralle on ajallisesti pitkä prosessi ja kärsivällisyyttä vaativa ryhmässä harjoitettava laji, joka vaatii sekä ohjaajalta että koiralta hyvää fyysistä kuntoa ja lisäksi terveyttä joka suhteessa.

Maasto

Jotta hakua voi järkevästi harjoitella tarvitaan muutaman ihmisen ryhmä joka yhdessä harjoittelee, vaihtaen maastoa lähes joka kerta. Harjoittelualue ei saisi sijaita sellaisessa metsässä, jossa on paljon lenkkeilijöitä tai muita koiria vapaana juoksentelemassa. Ennen kuin koirat otetaan autosta, kulkee ryhmä valitsemaansa metsä alueen sikinsokin, jättäen mahdollisimman paljon ihmisjälkeä alueelle, jottei koira vain jäljestäisi piiloutuneen luo. Alue on alokaskokeessa neliön mallinen (100 m * 100 m), jonka puolivälissä kulkee ns. keskilinja, jota pitkin ohjaaja liikkuu ja lähettää koira vasemmalle tai oikealle puolelle eli koiran etsittävä on aina 50 m ohjaajan kummallakin puolella. Alue kannattaa alkuun merkitä kreppinauhoilla, jotta jokainen tietää missä rajat kulkevat.

Harjoittelu

Ryhmän kanssa harjoitellaan säännöllisesti joskus kuitenkin pidemmän tauon pitäen erilaisten sääolosuhteiden vallitessa. Ensin on siis tärkeintä, että koira saadaan kiinnostumaan vieraasta ihmisestä niin paljon, että haluaa etsiä tämän ja pysyä luona niin kauan kuin tarve vaatii Tämän kouluttamiseen käytetään jälleen koiran luontaisia avuja, saalistusviettä tai ravinnonhankkimisviettä. On katsottava ryhmän kanssa mikä on kullekin koiralle paras palkitseminen eli oikea vietti. Vaikka koira olisi 'syöppö' kotona se ei välttämättä kerro sen viettien voimakkuudesta. Mikäli ruokapalkka tulee kysymykseen ei koira saa ruokkia harjoitusta edeltävien tuntien aikana.

Maalimiestä etsimään koira lähetetään aina ohjaajan sivulta, tarkoitus on saada koira käskyjen mukaan risteilemään (vasen-oikea-vasen jne. puoli) koko alueen kattaen, ohjaajan liikkeessä vain keskilinjalla. Kokeissakin tuuli näyttölee tärkeää osaa, koira lähetetään aina ensin siihen suuntaan johon se itse mieluiten menisi. Jos koira ei ilmaise haluaan ohjaajalle, lähetä se ensin siihen etunurkkaan, josta tuulee. Ns. näkölähtöjä harjoitellaan niin kauan kunnes koira selvästi tietää, että liivit, harjoitusryhmä, käsky tarkoittaa ihmisen etsimistä. Kun tämä on koiralle täysin selvä, voi joku mennä koiran näkemättä piiloon. Jos huomataan, ettei koira tajuakaan asiaa mennään suosiolla taas taaksepäin, näkölähtöihin. Maalimies voisi olla valmiiksi kauempaan piilossa ja kun ohjaaja tuo koiran keskilinjalle, piiloutunut lyhyesti näyttäytyisi koiralle ja menisi takaisin piilonsa. Alkuun harjoitukset on tehtävä riittävän helpoiksi, jotta koiralla olisi malttia keskittyä tehtävään. Ja hauskoiksi, jotta koiran motivaatio ja työvire yhä useampimääräisiin etsimisiin pysyisi yllä.

Harjoituspaikan vaihtaminen on todella tärkeää ettei koirasta tule 'paikkasidonnainen', mielikuvitusta täytyy käyttää, jotta korkeuserot ja puuston tiheys alueella myöskin vaihtelevat. Ojien ja polkujen (koirat kokevat usein luonnollisina rajoina) ylitystä, noutajalle erityisesti veden ääressä työskentelyä ja muuta erikoisempaa on todella harjoiteltava. Kokeissa ihmiset eivät vain makaa ja istu koloissa ja kivien takana vaan he ovat myös ns. umpipiiloissa (laatikko, roskis), jossa koira ei pääse aivan etsityn luo, ja hajuakin on vaikea saada.

Noutaja tuppaa usein työskentelemään perin itsenäisesti, joten ohjaajan tulee paneutua koiransa hallittavuuteen. Tottelevaisuutta on harjoiteltava kenttien lisäksi maastossa, ensin kahden koiran kanssa sitten häiriötä lisäten, muiden koirien ja ihmisten läsnäollessa. Noutaja on usein myös syleilystä ja silityksistä nauttiva koira, joka ei kuitenkaan kokeissa saa millään tavoin etsittyä tassulla läimiä tai nuoleskella, eli häiritä maalimiestä.

Tästäkin lajista tarkemmat koeohjeet SPKL:n sääntökirjassa.

Etsintäko

- innostava ja moni-ilmeinen

Etsintäko on kansallisista lajeistamme vähiten tunnettu, vaikka laji ei ole uusi. Ensimmäiset SM-mitalit yleiskokeessa jaettiin 1950 ja laji on pitänyt pintansa ja elää nousukautta. Etsintäkokeessa ovat parhaimmillaan vahvahermoiset, toimintakykyiset koirat, joista pitkän kilpailupäivän aikana saadaan irti yhä uudelleen täysitehoisia suorituksia. Etsintäkokeessa riittää haastetta myös ohjaajalle. Vaikka yksittäiset osat tuntuvat helpohkoilta, on koiran hallittava lajit varsin hyvin ennen kohtuullistakaan menestymisen toivoa.

Etsintäkokeen tottelevaisuusosa on sama kuin muissakin lajeissa. Maastokoe koostuu **jäljestä, henkilöhausta, esineruudusta, kaari noudosta ja tarkkuusetsinnästä.**

Jälki on alokasluokassa 300 metriä pitkä, 40 minuuttia vanha ja siinä on yksi suora kulma. Muissa luokassa matkat ovat 400 ja 500 metriä, jäljen ikä 50 ja 60 minuuttia ja suorita kulmia kaksi ja kolme. Jälki lähtee janalta, joka on luokittain 20, 30 tai 40 metriä pitkä. Jäljelle jätetään neljä puukeppiä. Jäljen maksimi pistemäärä on 50, josta työskentelystä saa 10, kepeistä järjestyksessä 10+10+10+10 pistettä.

Maalimiehen etsiminen tapahtuu joka luokassa normaalin henkilöhaun alokasluokan alueella, kooltaan 100 x 100 metriä. Alueella on kaksi maalimiestä, jotka on osittain peitetty. Suoritus on luokittain sama vain siihen käytettävissä olevan ajan kiristyessä. Aika on luokittain 10/8/8 minuuttia. Pistesaalis on parhaimmillaan 80, josta ensimmäisen maalimiehen löytymisestä saa 25 pistettä. toisen maalimiehen 40, ilmaisusta enintään 20 ja työskentelystä maksimi on 20 pistettä. **Esineiden etsiminen** on joka luokassa sama kuin muissakin lajeissa, eli 50x50 metrin alueelta on löydettävä esineet viiden minuutin aikana. Esineiden etsimisestä saa enimmillään 30 pistettä.

Pudotetun esineen noutaminen on maastossa tapahtuva, hyvin pitkä noutoliike. Ohjaaja kävelee maastoon merkittyä, kaartuvaa linjaa 50 metriä, pudottaa oman esineen koiran huomaamatta ja lähettää koiran noutamaan sen 50/100/150 metriä lisää kuljettuaan. Luovutus tapahtuu kuin tottelevaisuusosuuden noutoliikkeessä ja seuraamisenkin tulee olla hyvää. Maksimipisteet 20.

Tarkkuusetsintä tapahtuu joka luokassa 3x3 metriä alueella. Alueella on yksi pieni esine joka koiran tulee ilmaista ohjaajalle. Ilmaisun jälkeinen etsintä aika on yksi minuutti. Kokonaisetsintäaika on luokittain 5/4/3 minuuttia. Maksimipisteet 20. Kilpailumuotona etsintäkoee sopii jokaiselle palveluskoirarodulle ja kaikenikäisille koirille. Sen osasuoritukset eivät yksittäin ole fyysisesti kovin vaativia, joten vanhakin koira selviytyy niistä, kun osaa levähtää aina odotteluaikana. Nuorelle koiralle laji opettaa malttia ja pitkäpinnaisuutta, kuten ohjaajallekin. Monen eri lajin yhtäaikainen opettaminen vaatii kouluttajalta tavallista suurempaa selkeyttä ja johdonmukaisuutta käskyjen käytössä. Lajin moni-ilmeisyys on innostavaa ja hyvin palkitsevaa.

Esineruutu

Ennen esine-etsinnän varsinaista maastoharjoitusta tulisi noudon olla kunnossa. Esine voi olla lähes mitä materiaalia tahansa (ei saa vahingoittaa koira!) ja niin pieniä kuin isojakin. Jokaisen esineen vaatimus on, että siinä on ihmisen hajua, esimerkiksi kenkä, nahkataluttimen pala, lelu, hansa, tms.

Kokeessa alue on joka luokassa 50 m * 50 m ja aika kolmen esineen etsimiseen ja tuomiseen 5 minuuttia. Tässä on tärkeää, että koira järjestelmällisesti hakee koko alueen ns. pistoina. Ohjaaja lähettää koiran alueen reunasta ja siirtyy reunalinjalla lähettääkseen koiran aina eri paikasta. Harjoittelun alussa koira näkee esineiden viennin, ja sitä totutetaan jo alussa käskysanaan. Tässäkin kannattaa käyttää ihan omaa käskyä, esim. 'Tavara' tai 'Kama'. Aloita ensin pienemmästä alueesta. Muista, että myös esineruutu on sotkettava ristiin rastiin ihmisjäljillä.